

تجربه‌های کلاسی معلم روشنگر مسیر زندگی دانش آموزان

اشاره

متأسفانه بسیاری از معلمان به ثبت تجربه‌های آموزشی و تجربی که خودشان کسب کرده‌اند علاقه ندارند. همان‌طور که می‌دانیم، تجربه‌هایی که معلمان و مدیران در محیط آموزشی کسب می‌کنند، می‌تواند در بهبود فرایند تدریس و از میان برداشتن بسیاری از معضلات آموزشی و تربیتی مؤثر باشد. متأسفانه به دلیل توجه نکردن به ثبت فعالیت‌های تربیتی و آموزشی، تجربه‌های ارزشمندی که با قیمت عمری تلاش و خدمت آموزشی و تربیتی به دست می‌آیند به راحتی از بین می‌روند و شاید این یکی از دلایلی است که دست‌اندرکاران آموزش و پرورش تصویر شفافی از رخداد‌های کلاس‌های درس و مدرسه ندارند. در این مقاله، کوشیده‌ایم با برجسته کردن اهمیت یادداشت‌های معلمان، آن‌ها را به ثبت تجربه‌های محیط آموزشی خودشان تشویق کنیم.

کلیدواژه‌ها: یادداشت معلم، تجربیات معلم، راهبرد آموزشی، ثبت تجربه‌های آموزشی

دانش آموزان، مدیر و سایر کارکنان مدرسه و حتی ادارات آموزش و پرورش باشد. دست نوشته‌های معلمان می‌تواند شامل عواملی باشد که موجب انگیزه و علاقه دانش آموزان به یادگیری می‌شوند، مانند داستان‌ها و روایت‌هایی که معلم برای جلب توجه دانش آموزان

وقتی از یادداشت‌های معلم صحبت می‌شود، اغلب ما طرح درس معلم به ذهنمان خطور می‌کند. اما یادداشت‌های معلم به طرح درس روزانه یا سالانه محدود نیست، بلکه می‌تواند شامل خاطرات معلم از ارتباطات و تعاملات وی با دانش آموزان، اولیای

**تشویق معلمان
برای ثبت خاطرات
و وقایع کلاس
می تواند تأثیر
چشمگیری در
بهبود آموزش
و یادگیری
دانش آموزان
داشته باشد**

دانش آموزان به پرسش‌هایی که آن‌ها در کلاس مطرح می‌کردند، پاسخ‌هایی بسیار خلاق و متفاوت می‌دادند، اما هیچ‌گاه معلمان آن‌ها را ثبت نکرده بودند. در این حال، به این موضوع فکر می‌کردم که واقعاً اطلاعاتی که به نظر ما معلمان ساده و پیش‌پا افتاده‌اند، چقدر می‌توانند الهام‌بخش سایر معلمان باشند. اگر از کارهای دانش آموزان عکس گرفته می‌شد، عکس‌عمل‌های آنان در برابر تدریس معلم و مشکلاتی که در آموزش هر مبحث با آن مواجه بودند ثبت می‌شد، اشتباهاتی که در طول ۳۰ سال خدمت در فرایند تدریس مرتکب شده و از آن‌ها پند گرفته بودند، یادداشت و پردازش می‌شد، تا حد زیادی می‌توانست در بهبود شیوه‌های آموزش در کشور مؤثر باشد. تجربه‌ها با قیمت یک عمر تلاش و سرمایه جوانی معلمان به دست می‌آیند و این گنجینه چه آسان از بین می‌رود!

معلمانی که به ثبت تجربه‌های حرفه‌ای خود علاقه‌مندند، بهتر است کتاب‌هایی در زمینه یادداشت‌های معلمان سراسر جهان را مطالعه کنند. برای مثال، یکی از کتاب‌های جالب در این زمینه کتاب «معلم ژاپنی به مثابه رهبر» اثر معلم ژاپنی **تاکا ایشی کاوا** است. مطالب فصل اول این کتاب با عنوان «فعالیت‌های من به عنوان معلم» درباره تجربه‌های این معلم ژاپنی است که بسیار جالب به آن پرداخته است. مطالعه این قبیل کتاب‌ها به معلمان کمک می‌کند با چگونگی تنظیم یادداشت از تجربه‌های عملی کلاس و مدرسه آشنا شوند.

در بیان اهمیت یادداشت‌های معلم می‌توان به تهیه فیلم «خاطرات یک معلم» که سینمای تایلند تهیه کرده است هم اشاره کرد. این فیلم که براساس داستان زندگی دو معلم تنها در یک منطقه روستایی ساخته شده است، موفق به فروش سه میلیون دلاری در سینماهای تایلند شد. این آثار فقط با یادداشت‌های معلمان شروع شده و به تدریج اطلاعات پردازش شده به کتاب و یا فیلم تبدیل شده‌اند.

گاهی برخی از معلمان در سراسر دنیا خلاقیت‌هایی ارائه می‌دهند و آن‌ها را در سایت‌ها به اشتراک می‌گذارند. برای مثال، یک معلم جوان دوره ابتدایی در آمریکا در آخرین روز سال تحصیلی از دانش آموزان خود خواست روی لباسش یک نقاشی به عنوان یادگاری بکشند. او آن پیراهن را به تن کرد (شکل‌های ۱ و ۲).

از آن‌ها استفاده می‌کند، پرسش‌هایی که در کلاس مطرح می‌کند، یا سایر راهبردهایی که برای جلب توجه دانش آموزان انجام می‌دهد (اجرای نمایشی کوتاه در ابتدای تدریس، نمایش یک ویدیو یا انیمیشن و انجام یک آزمایش). البته بسیاری از این موارد شاید در طرح درس معلم گنجانده شده باشند، اما تجربه‌های معلم پس از اجرای تدریس می‌تواند کاملاً متفاوت از چیزی باشد که در طرح درس پیش‌بینی کرده بود. برای مثال، شاید در طرح درس پیش‌بینی شده باشد که برای ایجاد انگیزه دانش آموزان یک ویدیو تماشا کنند، چون علاقه نشان می‌دهند و با دقت تماشا می‌کنند، اما در عمل این اتفاق نمی‌افتد! این موضوع ممکن است دلایل متعددی داشته باشد. برای مثال، ممکن است ویدیوی ارائه شده برای آن‌ها تازگی نداشته باشد یا فاقد جذابیت لازم برای جلب توجه دانش آموزان باشد. در این صورت، معلم باید خیلی سریع تکنیک ایجاد انگیزه را عوض کند، مثلاً یک داستان یا خاطره برای آن‌ها تعریف کند، یا پرسش خاصی را مطرح کند. اگر این بخش از تجربه‌های معلم ثبت شود، می‌تواند مثل چراغی راه را برای سایر همکاران و حتی محققان و برنامه‌ریزان آموزشی روشن کند.

چندی پیش، در جلسه‌ای خدمت تعدادی از همکاران بازنشسته و در آستانه بازنشستگی بودم. با آن‌ها در مورد اهمیت ثبت تجربه‌هایشان صحبت می‌کردم. اکثر همکاران گفتند که یادداشت‌های آن‌ها به طرح درس‌های روزانه محدود می‌شود که بسیار کلی هم نوشته شده‌اند. آن‌ها هیچ یادداشتی در مورد جزئیات فعالیت‌هایشان نداشتند. از همکار دبیر ریاضی پرسیدم، آیا دانش آموزانی داشته‌اید که راه‌حل‌های متفاوت برای حل مسائل ریاضی ارائه دهند؟ و در جواب گفت، البته که داشتم، گاهی برخی از آن‌ها راه‌حل‌هایی ارائه می‌دادند که به ذهن من هم نرسیده بود. پرسیدم دفترچه‌ای داری که این راه‌حل‌ها در آن ثبت شده باشد و ایشان با تأسف گفتند خیر، چون در آن زمان فکر نمی‌کردم ثبت این مطالب ارزش و اهمیتی داشته باشد. وی افزود، اما اکنون می‌فهمم که اگر این تجربیات ثبت شده بود، می‌توانستم آن‌ها را به صورت هدیه‌ای گرانقدر در اختیار معلمان جوان قرار دهم تا با کیفیت بیشتری تدریس کنند. دبیران سایر رشته‌ها مانند مطالعات اجتماعی، هنر و غیره نیز بر این باور بودند که برخی از

شکل ۲

شکل ۱

شوند. استفاده از فناوری می‌تواند نقش مهمی در توسعه کارگیری روش‌های خلاق آموزشی داشته باشد. هر معلمی در فرایند آموزش راهبردهای منحصر به فردی دارد که با جست‌وجو در اینترنت می‌توان به آن‌ها دست یافت و آن‌ها را بومی کرد. پیشنهاد می‌شود، وزارت آموزش و پرورش پورتالی تهیه کند که به واسطه آن همه معلمان بتوانند تجربه‌های خود را از طریق ارسال عکس، ویدیو و متن به اشتراک بگذارند. در واقع، فناوری می‌تواند با تقویت همکاری و خرد جمعی شیوه‌های آموزشی و تربیتی را توسعه دهد و بهبود بخشد.

جمع‌بندی

یکی از فعالیت‌هایی که موجب بالندگی آموزش و یادگیری می‌شود، استفاده از تجربه‌های معلمان در قالب نوشتار است. هر معلمی، با توجه به استعدادها، علاقه‌ها و همچنین امکاناتی که در اختیار دارد، می‌تواند محیط آموزشی منحصر به فردی را خلق کند. در واقع، از ابتکارها و ترفندهایی که هر معلم در فرایند تدریس استفاده می‌کند، تجربه‌های منحصر به فردی کسب می‌شود که راهگشای بسیاری از مشکلات آموزشی و تربیتی خواهند بود. تشویق معلمان برای ثبت خاطرات و وقایع کلاس تأثیر چشمگیری در بهبود آموزش و یادگیری دانش‌آموزان دارد. برنامه‌ریزان آموزشی، مؤلفان کتاب‌های درسی و حتی فیلم‌سازان از این تجربه‌ها استفاده می‌کنند.

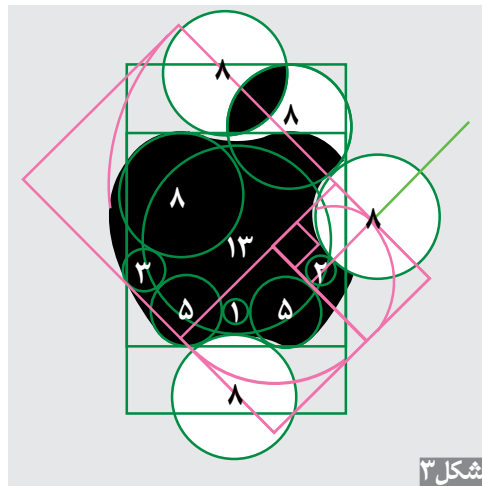
* پی‌نوشت‌ها

۱. معلم ژاپنی به مثابه رهبر را علی‌رضا رضایی ترجمه کرده و مؤسسه مرات به چاپ رسانده است.
۲. Pibonacci style
۳. برای کسب اطلاعات بیشتر می‌توانید به سایت (<http://riazisara.ir/post/1843>) مراجعه کنید.

* منابع

1. <http://www.isna.ir/news/93070100290>
2. <http://www.khabaronline.ir/detail/552115/multimedia/picture>
3. <http://riazisara.ir/post/1843>

معلمان همچنین می‌توانند تجربه‌های سایر معلمان در ایران و سایر نقاط جهان را که به صورت پراکنده منتشر می‌شوند، گردآورند و پس از طبقه‌بندی و پردازش، از آن‌ها در تدریس استفاده کنند. با اجرای این تکنیک‌ها می‌توانند تأثیر آن‌ها را در ایجاد انگیزه و بهبود کیفیت یادگیری دانش‌آموزان ثبت کنند. توجه کنید که برخی از راهبردها ممکن است در یک محیط آموزشی اثربخش باشد و در محیط آموزشی دیگر چنین نباشد. برای مثال، یکی از معلمان ریاضی می‌گفت از لوگوی اپل در آموزش دنباله فیبوناتچی^۲ استفاده می‌کند^۳.

شکل ۳

وی می‌گفت این تکنیک را با جست‌وجو در سایت‌ها و شبکه‌های اجتماعی پیدا کرده است و اثرش روی انگیزه دانش‌آموزان برای یادگیری دنباله فیبوناتچی و همچنین هندسه بسیار چشمگیر بوده است (شکل ۳). در واقع، حتی اگر معلمان فرصتی برای تنظیم یادداشت‌برداری از تجربه‌های آموزشی و تربیتی نداشته باشند، می‌توانند راهبردهایی را که در فرایند تدریس از آن‌ها استفاده می‌کنند، در فضای مجازی به اشتراک بگذارند تا سایر همکاران آموزشی از آن‌ها بهره‌مند